CADRUL POLITICO-JURIDIC AL REPUBLICII MOLDOVA PRIVIND SECURITATEA NAŢIONALĂ

THE POLITICAL-LEGAL FRAMEWORK OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA REGARDING NATIONAL SECURITY

Vitalina GUPAL,
masterandă,
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Svetlana CEBOTARI,
doctor habilitat, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Abstract: This article is dedicated to the analysis of the phenomenon of the security environment of the Republic of Moldova in the context of geopolitical evolution. Ensuring national security in all areas of state activity is one of the imperatives of its existence as a sovereign and independent subject in relation to other states in world politics.

In this context, the measures undertaken by the Republic of Moldova in order to create the national security system, and its materialization through the formation of the normative framework and the empowered structures, are presented.

Keywords: security environment, national security, military doctrine, external politics, national security strategy, risks, threats, vulnerabilities, security policy.

Introducere

Actualmente, mediul de securitate reprezintă o realitate care înglobează ansamblul condițiilor, proceselor și al fenomenelor politice, diplomatice, economice, sociale, culturale, militare, ecologice și informaționale, interne și internaționale.

Evoluția mediului de securitate, precum și faptul că, o lungă perioadă de timp, conceptul de securitate națională a fost asimilat

celui de apărare militară, justifică eforturile actuale de reconsiderare a conceptului respectiv și de abordare a acestuia în corelație cu numeroși factori ce participă la apărarea intereselor naționale. În același timp, abordarea de ansamblu a conceptului de securitate aduce în discuție componente fundamentale ale acesteia care impun atât definirea, cât și evidențierea necesității implementării lor în politicile interne și externe ale statelor, precum și în structurile societății civile, create în scopul respectării drepturilor omului și libertăților lui fundamentale. Acest fapt contribuie la crearea unei culturi de securitate, care reprezintă o sumă de valori, norme, atitudini sau acțiuni ce determină înțelegerea și asimilarea conceptului de securitate și a celorlalte derivate (securitatea națională, securitatea internațională, securitatea colectivă, insecuritatea, politica de securitate) și la formarea unei culturi democratice [1, p. 4].

Actualul mediu internaţional de securitate se caracterizează prin creşterea interdependenţei actorilor internaţionali, în consecinţă producându-se estomparea delimitărilor clare între dimensiunile externă şi internă, militară şi non-militară. Aceşti factori favorizează fenomene transfrontaliere impredictibile. Totodată, se menţin ameninţările şi riscurile de ordin militar, inclusiv de tip hibrid. În contextul dat, mediul internațional de securitate este marcat de un număr de situații, actori și relații în continuă evoluție, relevante pentru situația de securitate a Republicii Moldova.

Cadrul juridic al Republicii privind securitatea națională

Republica Moldova este un stat suveran şi independent, unitar şi indivizibil. Teritoriul ei este inalienabil. În conformitate cu art. 11 din Constituţie, Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă, ceea ce presupune că ţara noastră nu este parte la blocuri militare şi nu admite dislocarea de trupe militare sau de armamente ale altor state şi ale blocurilor militare pe teritoriul său.

Republica Moldova ca stat independent constituie element deplin al sistemului securității internaționale, adaptându-și sistemul național de securitate la exigențele celui internațional. Statul nostru participă activ în calitate de membru în cadrul organizațiilor

internaţionale de securitate, precum şi la diferite operaţiuni internaţionale de pacificare [2, p. 107].

Printre cele mai importante acte normative care determină sistemul securităţii naţionale menţionăm: Constituţia Republicii Moldova; Concepţia Securităţii Naţionale din 1995 (abrogată); Concepţia Politicii Externe din 1995; Concepţia Securităţii Naţionale din 2008; Strategia Militară; Strategia Securităţii Naţionale din 2011; Proiectul Strategiei Securităţii Naţionale din 2016, Legea securităţii statului; Legea privind organele securităţii statului; Legea cu privire la apărarea naţională etc.

Analiza evoluţiei procesului de elaborare a politicii de securitate şi apărare în dependenţă de modificarea componentei politice interne, a reacţiei promte la provocările expuse din exterior, gen terorism, interese geostrategice din exterior, precum şi a procesului de constituire a cadrului legislativ intern în domeniu, ne-a determinat să proiectăm etapele elaborării politicii de securitate şi apărare, care este una mobilă şi deci necesită o revizuire continuă şi adaptare la circumstanţele unui mediu în permanentă evoluţie [2, p. 108].

Aceste acte normative definesc sistemul securităţii naţionale al Republicii Moldova ca ansamblu de concepte, strategii, politici, mijloace, reglementări şi structuri administrative ale statului, precum şi ca ansamblu de instituţii ale societăţii care au rolul de a realiza, a proteja şi a promova interesele naţionale ale ţării. Totodată, sistemul securităţii naţionale al Republicii Moldova este un mecanism de interacţiune între componentele pe care le include, care se bazează pe interesele naţionale şi pe valorile societăţii moldoveneşti, menirea cărora constă în asigurarea şi realizarea obiectivelor strategice ale ţării, determinate de liniile directorii ale politicii de securitate naţională.

Menționăm faptul că în Concepția securității naționale a Republicii Moldova sistemul securității naționale se definește drept un ansamblu de concepte, strategii, politici, mijloace, reglementări și structuri administrative ale statului, precum și ca ansamblu de instituții ale societății care au rolul de a realiza, a proteja și a promova interesele naționale ale țării [3]. Primele documente ela-

borate și adoptate în anii 1994-1995, inclusiv prima Concepție a Securității Naționale din 1995, puneau un accent deosebit pe crearea și recunoașterea statului Republica Moldova. La momentul invocat, securitatea politică, militară și economică trebuia explicată, înțeleasă și edificată. În acest sens, Constituția Republicii Moldova [4], reprezintă documentul fundamental, deoarece definește principiile de existență ale statului, printre care: suveranitatea, independența, unitarietatea și indivizibilitatea. Ea determină valorile care trebuie edificate și securizate: statul de drept, democrația, demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea, pluralismul politic. În același document sunt definite componentele de bază ale statului precum: teritoriul, populația și instituțiile. Totodată, protecția cetățenilor și garantarea drepturilor fundamentale reprezintă o prioritate fundamentală a statului, cetățenii beneficiind de protecția statului atât în interior , cât și în străinătate: dreptul la apărare, la libera circulație, la viață intimă, familială și privată, inviolabilitatea domiciliului, secretul corespondenței, libertatea conștiinței, libertatea opiniei și a exprimării, libertatea creației etc. [4, p. 4-8].

Concepția Politicii Externe, un alt document relevant pentru realizarea politicii de securitate națională, identifică locul Republicii Moldova în comunitatea internațională, precum și prioritățile, principiile și direcțiile politicii sale externe. Astfel, consolidarea independenței și suveranității țării, asigurarea integrității teritoriale, afirmarea țării în calitate de factor de stabilitate pe plan regional, contribuirea la promovarea reformelor socio-economice necesare pentru tranziția la economia de piață și ridicarea bunăstării populației, edificarea statului de drept formează priorități importante ale politicii externe și constituie prioritățile pe plan extern ale țării. Nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, reglementarea diferendelor internaționale prin mijloace pașnice, neamestecul în treburile interne ale altor state, cooperarea internațională, egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul lor de a-și hotărî singure soarta, egalitatea suverană a statelor, îndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor asumate, inviolabilitatea frontierelor, integritatea teritorială a statelor și respectarea drepturilor și libertăților funda-

mentale ale omului sînt principiile politicii externe a Republicii Moldova [5, p. 3-4].

Doctrina Militară este documentul de bază care urmărește asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin mijloacele de drept internațional. Documentul evidențiază că viziunea militară a țării este determinată de politica ei externă și internă, de neutralitatea permanentă proclamată constituțională, care poartă un caracter în exclusivitate defensiv. Prezintă interes amenințările identificate de acest act: (1) pretenții teritoriale ale altor state; (2) tentative de amestec în treburile interne, de destabilizare a situației politice interne din republică; (3) prezența pe teritoriul republicii a trupelor străine; (4) activitatea organizațiilor separatiste, orientarea spre violarea armată a integrității teritoriale a republicii; (5) crearea formațiunilor militare ilegale [6, p. 1-2].

Observăm că sursele potențiale ale pericolului militar pentru suveranitatea, independența și integritatea teritorială, inclusiv cele ce țin de relațiile nereglementate dintre diferite state din regiune, fac trimiteri exclusive la situația din zona de est a Republicii Moldova. Din acest punct de vedere, cea mai serioasă amenințare la adresa securității politico-militare a Republicii Moldova este staționarea ilegală a trupelor Federației Ruse pe teritoriul suveran al Republicii Moldova, dezvoltarea unui regim separatist susținut politic, economic, militar și moral de Rusia și dezvoltarea unor structuri paramilitare ilegale de forță. Trebuie notat că, deși au trecut deja peste 30 de ani de la tragicele evenimente din 1992, autoritățile Republicii Moldova nu au reușit deocamdată să elaboreze și implementeze o strategie coerentă pentru restabilirea integrității Republicii Moldova, iar spectrul de amenințări care rezultă din existența unei zone necontrolate a crescut vertiginos [7, p. 100-101].

Un rol important în elaborarea cadrului juridic și în consolidarea securității naționale a Republicii Moldova îi revine Legii Securității Statului nr. 618 din 31.10.1995. Securitatea statului este parte integrantă a securității naționale, fiind asigurată prin stabilirea și aplicarea de către stat a unui sistem de măsuri cu caracter

economic, politic, juridic, militar, organizatoric și de altă natură, orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a amenințărilor la adresa securității statului [8].

Documente fundamentale care stau la baza sistemului de securitate națională sunt și cele două concepții ale securității naționale a Republicii Moldova. Aceste documente, primul adoptat în 1995, iar al doilea în 2008, reflectă evaluarea generală a mediului de securitate pe plan național și internațional în care operează Republica Moldova și definește scopul securității naționale, liniile directorii pentru securitatea națională, valorile și principiile generale ce urmează a fi protejate de stat și de societatea moldovenească. Prima Concepție a Securității Naționale a Republicii Moldova a fost elaborată în contextul în care Republica Moldova își căuta cu insistență recunoașterea și rolul în calitate de actor cu drepturi depline în sistemul internațional din perioada post-Război Rece. Iată de ce, deja în introducerea acestui document, se stipulează că statul va respecta normele dreptului internațional, reafirmându-și, în același timp, statutul său de neutralitate permanentă, enunțat în Constituție. Prin securitate națională se are în vedere protecția persoanei, a societății și a statului, a drepturilor și a intereselor lor, stabilite de Constituție și de alte legi ale republicii împotriva pericolelor externe și interne [9, p. 1].

Concepţia Securităţii Naţionale adoptată la 22 mai 2008, prezintă o viziune nouă asupra securităţii naţionale, fiind inspirată de tezele Şcolii de la Copenhaga [10, p. 41]. În timp ce prima Concepţie punea accent preponderent pe pericole militare şi politice, cea de-a doua porneşte de la o interpretare comprehensivă a securităţii naţionale, având în vedere caracterul ei multidimensional şi interdependent. Apreciem faptul că în Concepţie şi-a găsit loc întreaga paletă a ameninţărilor şi vulnerabilităţilor: politice, militare, economice, societale şi de mediu. În acelaşi timp, pot fi depistate unele carenţe în ceea ce priveşte modul de ierarhizare a ameninţărilor şi vulnerabilităţilor la adresa securităţii naţionale [11, p. 140-143].

Totodată, este salutabil faptul că în Concepţie sunt evidenţiate mai clar obiectivele urmărite prin implementarea politicii de securitate. Ele constau, în principal, în restabilirea integrităţii teri-

toriale a statului, eliminarea prezenţei militare străine, consolidarea independenţei şi suveranităţii statului, menţinerea într-o stare dinamică avansată a proceselor de integrare europeană şi consolidare a relaţiilor cu NATO, asigurarea dezvoltării democratice a societăţii şiconsolidarea securităţii interne a acesteia, dezvoltarea economică şi socială ascendentă, dezvoltarea şi valorificarea cît mai plenară a potenţialului uman, apărarea cât mai eficientă a intereselor şi drepturilor cetăţenilor Republicii Moldova în ţară şi după hotarele ei, consolidarea dimensiunilor economice, societale, energetice şi ecologice ale securităţii, consolidarea securităţii militare naţionale şi participarea Republicii Moldova la consolidarea securităţii internaţionale [9, p. 4]. Cât despre mecanismul de asigurare a securităţii, în Concepţie se precizează că el va fi descris în Strategia Securităţii Naţionale.

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat la 15 iulie 2011 Strategia Securităţii Naţionale care cuprinde direcţiile orientative de activitate a statului în domeniul securităţii naţionale pe un termen mediu de 4-7 ani [12, p. 46]. Conform textului Strategiei, elaborarea documentului a fost imperioasă din două considerente: (1) pe plan intern – din necesitatea de a răspunde la ameninţările şi riscurile cu impact asupra securităţii naţionale şi (2) pe plan extern – din exigenţa de a participa la contracararea instabilităţilor şi pericolelor din Europa, inclusiv de la periferiile ei, care afectează starea de securitate a tuturor statelor europene [12, p. 37]. Asigurarea intereselor naţionale vitale ale Republicii Moldova este miza centrală a prezentei Strategii. Aceste interese constau în asigurarea şi în apărarea independenţei, a suveranităţii, a integrităţii teritoriale, a frontierelor inalienabile ale statului, a siguranţei cetăţenilor, în respectarea şi în protejarea drepturilor şi a libertăţilor omului, în consolidarea democraţiei. V. Juc menţionează că unul din elementele definitorii ale interesului naţional, pe lângă prioritatea cetăţeanului în raport cu statul şi vocaţia europeană a poporului Republicii Moldova, este cel ce vizează asigurarea securităţii naţionale [13, p. 200].

Însă, din 2008, atunci când a fost adoptată Concepţia, apoi din 2011, anul adoptării Strategiei Securităţii Naţionale, mediul de

securitate s-a schimbat dramatic, punctul de pornire fiind anexarea Crimeii. În același timp, Republica Moldova a avansat în relațiile cu UE, art. 5 din Acordul de Asociere RM-UE, care se referă la Politica externă și de securitate, prevede în mod expres faptul că părțile își intensifică dialogul și cooperarea în scopul de a promova convergența treptată în domeniul politicii externe și de securitate, inclusiv în domeniul Politicii de Securitate și Apărare Comună. Iar fortificarea colaborării cu NATO a pus la dispoziţia Republicii Moldova numeroase programe care vizează dezvoltarea interoperabilităţii cu forţele Aliaţilor NATO şi consolidarea capabilităţilor necesare pentru a participa la operațiunile de menținere a păcii [14, p. 12].

Referindu-ne la Strategia Securităţii Naţionale a Republicii Moldova, aceasta cuprinde direcţiile orientative de activitate a statului în domeniul securităţii naţionale pe un termen mediu. Viziunea conceptuală în asigurarea securităţii naţionale presupune utilizarea tuturor mijloacelor corespunzătoare în scopul diminuării vulnerabilităţilor sistemului de securitate naţională şi al creşterii capacităţii naţionale de a răspunde la ameninţări şi la riscuri. Strategia Securității Naționale determină interesele naţionale; principalele repere ale politicii externe şi politicii de apărare ce ţin de asigurarea securităţii naţionale; căile de asigurare a securităţii naţionale; liniile directorii ale reformei sectorului securităţii naţionale [15].

Cu toate acestea, Strategia este deja epuizată ca urmare a contextului național, regional și internațional de securitate. În acest context, amintim că, în 2016, a fost elaborată o nouă Strategie a Securității Naționale a Republicii Moldova, care a fost adoptată de Consiliul Suprem de Securitate la 21 iunie 2016 și transmisă Guvernului spre definitivare. Iar la 27 iunie 2017, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, proiectul Strategiei Securității Naționale a fost retras. Cu toate acestea, merită de evidențiat aspecte noi integrate în proiectul Strategiei Securității Naționale: (-) a fost introdusă noțiunea de valori fundamentale, menită să definitiveze principiile democratice și aspirația europeană a Republicii Moldova; (-) pe lângă amenințările convenționale la adresa securității naționale, noua Strategie a identificat și o serie de

ameninţări asimetrice şi de tip hibrid; (-) proiectul Strategiei a pus un accent deosebit pe evidenţierea corelaţiei dintre aspectele de securitate şi cele de dezvoltare, pentru a aborda probleme, precum instabilitatea şi fragilitatea statului [16].

Una dintre cauzele abrogării, cum susţine expertul V. Mija, este că în Strategia Securităţii Naţionale din 2016 se mergea pe formula că R. Moldova trebuie să identifice o soluţie pentru securitate, în afara celei ce se numeşte neutralitate, care era pusă anterior pe prim plan. Conflictul din Ucraina a fost un semnal destul de puternic pentru clasa politică din R. Moldova, care a încercat să evalueze noile pericole pe plan internaţional. Pe de altă parte, cauza principală a problemei constă în existenţa unei lacune politico-juridice la planificarea sectorului de securitate şi apărare, unde ar fi stabilit clar cine, ce dezvoltă şi cum implementează. Comparativ cu statele vecine sau cele Baltice, unde e stabilit clar ce responsabilitate are fiecare şi cum se aprobă resursele necesare pentru a contracara ameninţările, în Republica Moldova încă nu este elaborat un asemenea mecanism. Astfel, o lecţie de învăţat ar fi faptul că în contextul lipsei corelaţiei dintre documentele strategice se evidenţiază şi divergenţele dintre autorităţi, precum Parlamentul şi Preşedinţia, împiedică elaborarea unui cadru politico-juridic al securităţii naţionale, care să asigurare promovarea intereselor naţionale ale Republicii Moldova [14, p. 13].

Raportul dintre vectorii de orientare a ţării, politicile internă şi externă de promovare a lor şi relaţia interes naţional–securitate naţională alcătuieşte, în cazul Republicii Moldova, un paradox complex, cu o viză la fel de complexă şi contradictorie asupra statutului de neutralitate permanentă a ţării, declarat în art. 11 al Constituţiei Republicii Moldova. Caracterul complex al acestui paradox ţine de faptul că nici politica internă, nici cea externă, orientate prin necesităţi atât spre vectorul vestic, cât şi cel estic, şi care promovează interesul naţional şi securitatea naţională a ţării, nu au capacităţile necesare de realizare a statutului respectiv. În comparaţie cu ţările europene cu statut real de neutralitate permanentă (Elveţia, Austria, Finlanda, Suedia, Irlanda), Republica Moldova deocamdată nu face faţă cerinţelor unui astfel de statut nici

la capitolul respectării, nici recunoașterii, nici credibilității, nici viabilității și nici consolidării pozițiilor statului ca rezultat al promovării lui. Pentru țara noastră, statutul ei de neutralitate permanentă rămâne a fi mai mult la nivel declarativ, fără a avea substanța valorică necesară nici din interior (de natură economică, socială, politică etc.), nici din exterior (ca atitudine din partea altor state). O atare situație paradoxală demonstrează capacități reale scăzute de extindere și impact al interesului național și al securității naționale a țării asupra fenomenului neutralității permanente [18, p. 100].

În acest context, o atenție deosebită în literatura de specialitate este acordată și analizei statutului de neutralitate al țării. Pentru acei cercetători care văd integrarea țării în NATO o condiție primordială de asigurare a securității naționale în noile realități geopolitice, opțiunea neutralitate este un factor care, mai degrabă, amplifică starea de insecuritate militară, politică și economică a Republicii Moldova, argumentul central constând în faptul că țara nu dispune de resursele necesare și de o amplasare geopolitică favorabilă ca să poată beneficia de acest statut.

R. Gorincioi susține că, auto proclamându-și neutralitatea, conducerea Republicii Moldova a sperat că va putea astfel să-și asigure mai ușor respectarea propriilor interese naționale pe plan intern și extern, inclusiv prin retragerea fostei Armate a 14 de pe teritoriul țării, reintegrarea teritorială, cooperarea cu statele din CSI și UE. Această strategie s-a dovedit doar parțial corectă, afirmă autorul, în măsura în care le-a permis guvernanților să mențină țara noastră în afara Tratatului de securitate colectivă din cadrul CSI. Astfel, pe măsură ce frontierele NATO și UE au atins hotarele Republicii Moldova, problematica statutului invocat și a relațiilor țării cu Alianța Nord-Atlantică trebuie examinate prin prisma noilor valențe geopolitice, conchide cercetătorul [19, p. 25].

În aceeași ordine de idei, V. Berbeca sugerează că niciun stat nu a garantat pînă acum neutralitatea Republicii Moldova și nimeni nu a încercat din considerente de securitate să impună un astfel de comportament în politica sa externă. Dimpotrivă, situația generată odată cu încheierea Războiului Rece și destrămarea Uniunii So-

vietice impun Republica Moldova să caute sprijinul unei alianțe politico-militare, cum este în cazul dat NATO. Din acest motiv, cercetătorul consideră că: (a) politica de neutralitate este o poziție foarte îndoielnică, deoarece nu este respectată, (b) necesitatea de aderare la NATO este determinată de evoluția internă și externă a Federației Ruse, (c) aderarea Republicii Moldova la NATO reprezintă o opțiune prioritară pentru garantarea suveranității și dezvoltării democratice a Republicii Moldova [20, p. 61-65]. În aceeași ordine de idei, D. Mînzărari sugerează că menținerea statutului disputat este, de fapt, păstrarea status quo-ului, deoarece anume neutralitatea permanentă declarată în 1994 este factorul care subminează suveranitatea țării [21, p. 22].

Precedentul Austriei neutre cu factorul legăturilor etno-culturale cu Germania poate fi folosit de Republica Moldova neutră, avându-se în vedere legăturile etno-culturale cu România doar parţial. Cauza principiului parţial sunt circumstanţele geopolitice diferite ale Austriei, care este protejată de o zonă de state-membre NATO, care diminuează orice presiuni directe externe la adresa securităţii naţionale.

De fapt, Republica Moldova va fi nevoită să se adapteze la cerinţele ambelor structuri internaţionale sistemice și să promoveze o politică externă adecvată și diplomatică. Această recomandare poate fi numită și pauză strategică pentru adaptarea la mediul de securitate internaţională și minimalizarea vulnerabilităţilor statului. În perioada contemporană este important de identificat momentul de oportunitate geopolitic, în care se vor crea premise pentru garanţiile securităţii naţionale în baza principiului de neutralitate cooperativă sau pentru modificarea statutului de neutralitate permanentă și aderarea la un sistem de apărare colectivă.

Luând în consideraţie sensibilitatea și vulnerabilitatea Republicii Moldova în faţa Federaţiei Ruse, staţionarea trupelor ruse în regiunea transnistreană și conflictul transnistrean ca atare, neutralitatea ca concept politico-juridic nu și-a atins scopul principal asumat iniţial. Inexistenţa garanţiilor internaţionale pentru statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova pune guvernarea

în poziţia dificilă de a promova liber interesul naţional. Reiese că conducerea statului trebuie să promoveze o politică externă foarte diplomatică, pentru a nu permite exploatarea sensibilităţii şi vulnerabilităţii Republicii Moldova.

Astfel, constatăm că în cadrul securităţii internaţionale contemporane, statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova este slab funcţional pentru asigurarea securităţii naţionale.

În scopul asigurării securității naționale, pentru Republica Moldova este esențial de a consolida factorii interni și externi în promovarea politicii externe neutre, dar active și solidare în aspect internațional. O condiție importantă este identificarea strategiei pentru adaptarea la mediul de securitate internaţională în proces de transformare și minimalizare a vulnerabilităţilor statului prin sporirea capacității statale și identificării oportunității geopolitice în interesul național pentru garanţiile securităţii naţionale. Un rol deosebit în acest context aparţine guvernării politice, care trebuie să-şi consacre efortul pentru avansarea rolului activ al statului în organizaţiile internaţionale și regionale, implicarea în interdependenţa economică mondială, precum și creșterea capacității statale pentru slăbirea sensibilității și vulnerabilității naționale a țării [22, p. 145-146].

Astfel, tendințele menționate, impune necesitatea adoptării unei noi Strategii de Securitate Națională. În acest context, la 15 decembrie 2023 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat noua Strategie de Securitate Națională.

Noua Strategie de Securitate Națională a Republicii Moldova este inițiativa legislativă a Președintei țării, Maia Sandu. Potrivit notei informative a documentului, adoptarea Strategiei este necesară în contextul geopolitic actual, care este caracterizat de instabilitate și imprevizibilitate. În context, actuala Strategie are drept obiective creșterea capacității statului de a preveni și de a contracara materializarea riscurilor la adresa securității naționale, precum și de a asigura procesul de integrare europeană și cooperare cu statele partenere.

Totodată, în document se evidențiază că, în prezent, războiul Federației Ruse în Ucraina are implicații grave asupra securității

naționale a Republicii Moldova, inclusiv în domeniile economic, financiar, energetic și al ordinii publice. În context, este nevoie de o strategie de securitate actualizată. Documentul se axează pe mai multe aspecte conceptuale. Acesta conține viziunea strategică pe șase ani, definește clar obiectivele și principiile de securitate. Totodată, strategia stabilește metodele și direcțiile de acțiune în domeniile de securitate, precum și se referă la implementarea instrumentelor pentru monitorizarea și evaluarea strategiei de securitate națională.

Printre obiectivele de securitate incluse în document se regăsesc consolidarea, dezvoltarea și modernizarea sistemului național de apărare pentru garantarea suveranității și integrității țării; creșterea rezilienței naționale la amenințările hibride și fortificarea culturii de securitate; întărirea instituțiilor și consolidarea mecanismelor de combatere a corupției; extinderea parteneriatelor strategice cu UE, România, SUA, NATO și colaborarea la nivel internațional pentru securitate și stabilitate etc.

Strategia de securitate națională a Republicii Moldova va fi adoptată pentru o perioadă de șase ani. Documentul va sta la baza elaborării, completării și modificării legilor și altor acte normative în domeniul securității și apărării naționale. Consiliul Suprem de Securitate va monitoriza și va coordona aplicarea unitară a strategiei [23].

Actualmente, securitatea Republicii Moldova este afectată de prezența unei multitudini de riscuri și vulnerabilități care pot degenera în serioase amenințări în cazul în care acestea vor fi tolerate sau tergiversate. Mediul de securitate este un sistem, iar pentru o evaluare a acestuia dintr-o perspectivă sistemică trebuie de identificat, în primul rând, factorii care modelează mediul de securitate, apoi de prezentat o viziune pentru înțelegerea interacțiunilor dintre acești factori. Deși, calitatea mediului de securitate al unui stat este considerată bună atunci când se confruntă cu o probabilitate redusă de război, totuși există patru factori majori care modelează mediul de securitate al unui stat: barierele geografice, interacțiunea stat-stat (sau dintre actori, în general), structura internațională și

tehnologia militară. În acest cadru, am mai adăuga un factor important – războiul hibrid bazat pe tehnologie [17, p. 4].

Conform Strategiei Naționale de Apărare a Republicii Moldova *războiul hibrid constituie una dintre cele mai grave amenințări, deoarece acţiunilor specifice războiului hibrid li se adaugă un şir de elemente ce pot avea efect complementar sau sinergic, influențând deteriorarea mediului de securitate: migraţia ilegală, traficul ilicit de armament, atacurile teroriste, pericolul chimic, biologic, radiologic şi nuclear, acţiunile violente, coerciţia şi crima organizată* [15, p. 9-11].

Teritoriul statului poate fi amenințat de acaparare/cucerire/ocupare sau prin dăunare/distrugeri, plus amenințările pot surveni atât din interiorul, cât și din afara statului. Specific Republicii Moldova este că nu putem neglija factorul geopolitic, căci însăși realizarea reformelor în sistemul de securitate și reglementarea conflictului de pe malul stâng al Nistrului depind de relaţiile geopolitice ale marilor puteri, la baza cărora se află interesele geostrategice în regiune. În același timp, în orice ecosistem, un organism nu este doar un consumator, ci și un modelator al propriului său mediu. Actualmente, relația dintre state și procesele din cadrul mediului lor de securitate sunt interdependente, dezvoltarea internă într-un stat nu numai că modifică propriul mediu al statului, dar are implicații și asupra altor state, în special vecinii săi (de exemplu, implicațiile situației din Ucraina asupra securității Republicii Moldova) [14, p. 17].

Concluzii

În contextul dat, cooperarea internaţională face parte din politica de securitate a Republicii Moldova, având drept scop influenţa asupra mediului internaţional de securitate de o manieră care să corespundă intereselor naţionale ale ţării. Activităţile de politică externă, desfăşurate în contextul implementării politicii de securitate naţională, sunt orientate spre stabilirea şi consolidarea unei reţele de relaţii internaţionale şi unei formule cooperative care să diminueze riscul de implicare în conflicte, fapt ce ar

ameninţa interesele naţionale, iar în cazul unui astfel de conflict, ar permite soluţionarea lui prin eforturile comune cu partenerii externi [3].

De asemenea este necesar elaborarea unei strategii de securitate națională care ar trebui să înceapă cu stabilirea celor mai acceptate interese naționale: securitatea fizică a statului și a poporului acestuia, menținerea sistemului și valorilor constituționale ale țării și un mediu regional și internațional favorabil, dezvoltarea și bunăstarea țării. Identificarea și prioritizarea celor mai importante interese de securitate a Republicii Moldova rezidă în identificarea și aprecierea riscurilor și amenințărilor la adresa acestor interese și căile pe care țara trebuie să le urmărească pentru a asigura și apăra interesele respective.

Referințe bibliografice:

1. Albu N. Conceptele de securitate şi securitate naţională: teorii şi politici. Studii de securitate și apărare. Publicație științifică. Revista militară nr. 1 (3) 2010, p. 4.

2. Bencheci M. „Combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului de securitate internațională" p. 107; http://irim.md/wp-content/uploads/2018/02/2-Bencheci.pdf (vizitat: 17.03.2023).

3. Concepția securității naționale a Republicii Moldova. Legea nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.06.2008, nr. 97-98.

4. Constituția Republicii Moldova. Hotărîrea Parlamentului din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 18.08.1994.

5. Concepția politicii externe a Republicii Moldova. Hotărîrea Parlamentului nr. 368 din 08.02.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.04.1995, nr. 020.

6. Doctrina militară a Republicii Moldova. Hotărîrea Parlamentului nr. 482 din 06.06.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.07.1995, nr. 38-39/429. http://lex.justice.md/index.php?action=view&id=306988&lang=1&view=doc (vizitat la 17.03.2023).

7. Varzari V. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană. https://www.academia.edu/2139098/SECURITATEA_NA%C5%A2IONAL%C4%82_A_REPUBLICII_MOLDOVA_%C3%8EN_CONTEXTUL_OP%C5%A2IUNII_DE_INTEGRARE_EUROPEAN%C4%82 (vizitat la 17.03.2023).

8. Legea securității statului nr.618 din 31.10.1995. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.02.1997, nr.10/117.

9. Concepția securității naționale a Republicii Moldova. Hotărîrea Parlamentului nr. 445 din 05.05.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.06.1995, nr. 35/399.

10. Varzari V. Reformarea sectorului de securitate națională a Republicii Moldova din perspectiva amenințărilor și vulnerabilităților. În: Revista de filozofie, sociologie și științe politice. Chișinău, 2010, nr. 3, p. 58-64.

11. Varzari V. Noua Concepţie de Securitate a Republicii Moldova: o analiză a elementelor novatorii şi a deficienţelor înregistrate. În: Revista de filozofie, sociologie şi ştiinţe politice. Chișinău, 2008, nr.3, p. 139-144.

12. Strategia Securităţii Naţionale a Republicii Moldova. Nr. 153 din 15.07.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.10.2011, nr. 170-174 (3966-3971).

13. Juc V. Edificarea relaţiilor internaţionale post-război rece: aspecte teoretico-metodologice şi replieri geostrategice. Chişinău: Sirius, 2011. 248 p.

14. Albu N., Mija V., Mârzac E., Sandu S. Politica de securitate națională a Republicii Moldova: premise pentru o nouă strategie. Discussion paper. p. 58.

15. Strategia națională de apărare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022. Hotărîrea nr. 134 al Parlamentului Republicii Moldova din 19.07.2018. Publicat: 03.08.2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294, art. Nr. 441.

16. Monitorul Reformei Sectorului de Securitate. Buletin informativ trimestrial, Nr. 1, Iunie 2017, p. 4. http://www.ape.md/wp-content/uploads/2017/06/MONITORUL-DE-SECURITATE_FINAL_Iunie.pdf

17. Tang Sh. A Systemic Theory of the Security Environment. In: Journal of Strategic Studies, 27 (1), 2004, p. 4.

18. Saca V. Considerații privind evoluția relației interes național-securitate (exemplul societății în schimbare). Studii de naționale de securitate. Revista științifico-practică. Nr. 1 (1) 2020, p. 100.

19. Gorincioi R. Elaborarea noii Concepții de securitate națională prin prisma cooperării cu Alianța Nord Atlantică. În: Studii internaționale: viziuni din Moldova. Chișinău, 2007, nr. 3 (4). p. 14 -25.

20. Berbeca V. Argumente în favoarea aderării Republicii Moldova la NATO. În: Studii internaționale:viziuni din Moldova. Chișinău, 2007, nr. 3 alineatul (4), p. 61-65.

21. Mînzărari D. Ioniță V. De ce avem nevoie de NATO? Sau de ce existența Moldovei ca stat suveran depinde de aderarea la NATO. În:

Discussion Papers: serie de dezbateri publice naționale. IDIS "Viitorul". Chișinău, 2009, nr. 3. 91 p.

22. Mija V. Neutralitatea Republicii Moldova prin prisma politicilor de securitate ale unor state europene neutre. https://www.academia.edu/35737886/Neutralitatea_Republicii_Moldova_prin_prisma_politicilor_de_securitate_ale_unor_state_europene_neutre (vizitat la 25.03.2023).

23. https://multimedia.parlament.md/parlamentul-a-adoptat-strategia-securitatii-nationale-a-republicii-moldova/.